

Міністерство внутрішніх справ України
Національна академія внутрішніх справ

Національна поліція України
Департамент стратегічних розслідувань

ПРОТИДІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ ОБ'ЄДНАНЬ В УКРАЇНІ

Збірник наукових праць

*До 5-ї річниці створення
Департаменту стратегічних розслідувань
Національної поліції України*

Укладачі:

Вознюк А. – доктор юридичних наук, професор,
завідувач науково-дослідної лабораторії з проблем протидії
злочинності навчально-наукового інституту поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ;

Копан О. – доктор юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем протидії злочинності навчально-наукового інституту
поліцейської діяльності Національної академії внутрішніх справ

Рецензенти:

Бедриківський В. – кандидат юридичних наук,
Заслужений юрист України, провідний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності
навчально-наукового інституту поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ;

Прокоф'єва-Янчиленко Д. – доктор юридичних наук,
старший дослідник, Заслужений юрист України,
керівник Міжвідомчого науково-дослідного центру
з проблем боротьби з організованою злочинністю
при Раді Національної безпеки і оборони України

*Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за їхню якість, а
також відсутність у них відомостей, що становлять
державну таємницю та службову інформацію, несуть автори.*

П86 **Протидія діяльності організованих злочинних об'єднань в Україні** [Текст] :
зб. наук. пр. / уклад.: А. Вознюк, О. Копан ; передм. Р. Сербина, А. Рубеля, Київ:
Видавництво «Норма права», 2025. 368 с.

ISBN 978-617-8306-26-7

Збірник наукових праць є потужним міждисциплінарним доробком, що охоплює ключові аспекти теорії, практики й методології протидії організованих злочинності в умовах сучасних викликів безпеки України.

На сторінках цього видання зібрано результати наукових досліджень провідних фахівців, зокрема щодо профілактики розбійних нападів із застосуванням зброї, кримінально-правової та кримінологічної характеристики злочинних організацій у сфері наркообігу, правового регулювання дій у межах спеціальних оперативних завдань, механізмів протидії інтернет-шахрайствам, а також діяльності транснаціональних кримінальних угруповань у сфері економіки. Особливу увагу приділено дослідженню діяльності організованих злочинних об'єднань та суб'єктів злочинного впливу, а також новітнім формам злочинності, що активізувалися в умовах воєнного стану.

Видання призначене для практичних працівників правоохоронних органів, науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, а також усіх, хто досліджує проблематику протидії організованих злочинності.

УДК 343.9.024-048.66(477)

Видавництво «Норма права» прагне сталого майбутнього для нашого бізнесу, наших читачів і нашої планети. У цьому виданні використано папір, сертифікований FSC® та PEFC™

ISBN 978-617-8306-26-7

© Національна академія внутрішніх справ, 2025
© Видавництво «Норма права», 2025

Зміст

Передмова 5

Оксана БРИСКОВСЬКА, Андрій ДОБРОСКОК
Попередження розбійних нападів на помешкання громадян, що вчиняють з використанням зброї. 8

Ігор БУДІК
Злочинні організації у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів: кримінально-правова та кримінологічна характеристика. . . . 25

Андрій ВОЗНЮК
Організація, сприяння в проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці): підстави кримінальної відповідальності та практика правозастосування 58

Микола ГЕЛЕМЕЙ, Олександр КУРИЛЯК
Протидія організованим групам, що вчиняють незаконне переправлення осіб через державний кордон: закордонний досвід 90

Олександр КАЛИНОВСЬКИЙ
Проблемні аспекти кримінально-процесуального врегулювання виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності 117

Олексій КОПАН, Владислав МЕЛЬНИК
Сучасні тенденції регулювання боротьби з організованою злочинністю 136

Андрій КРИЖЕВСЬКИЙ, Денис ЛИСЕНКО
Окремі види інтернет-шахрайств, учинені організованими злочинними об'єднаннями під час воєнного стану 152

Валентина КРИЖНА
Напрями діяльності й особливості функціонування транснаціональних організованих злочинних угруповань у сфері економіки в Україні 169

<i>Ірина КУНДЕЛЬСЬКА</i> Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом організованою злочинністю через офшорні юрисдикції	190
<i>Юрій ЛУЦЕНКО, Анатолій ТАРАСЮК</i> Введення особи до організованої злочинної групи чи злочинної організації для виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття її злочинної діяльності: проблеми теорії та практики.	210
<i>Олена МАКСИМЕНКО, Олександр ХУТОРЯНСЬКИЙ</i> Актуальні проблеми групової злочинності неповнолітніх	229
<i>Артем НІКІТІН</i> Міжнародні стандарти у застосуванні заходів кримінально-правового характеру до учасників злочинних організацій та відповідність їм КК України	243
<i>Олександр ОКОЛИТ</i> Суб'єкти злочинного впливу в контексті кримінально-правової кваліфікації: поняття, ознаки, види	266
<i>Олександр СЕМЕНЮК</i> Участь неповнолітніх в організованих злочинних групах . . .	293
<i>Олег ТАРАСЕНКО</i> Протидія злочинним спільнотам в Україні: проблеми теорії та практики	322
<i>Дмитро ЦЕХАН, Руслан ЯЦКЕВИЧ</i> Встановлення та поширення злочинного впливу: окремі питання застосування кримінально-правових норм . . .	336
<i>Володимир ЮСУПОВ</i> Кримінальні татування членів організованих злочинних об'єднань: їх значення та можливості використання в розкритті злочинів	351

Передмова

В умовах сьогодення організована злочинність є одним із найсерйозніших викликів для державної безпеки, економічної стабільності та правопорядку. Це вкрай загрозливе та небезпечне для держави соціальне явище має міжрегіональний і транснаціональний характер, постійно змінює свої форми, набуває глобальних масштабів через упровадження сучасних технологій для маскуванню та реалізації протиправних дій, вирізняється високим рівнем конспірації, корупційними зв'язками та жорсткою ієрархічною структурою.

У сучасному світі організована злочинність, що становить складну систему організованих груп і злочинних організацій, залишається одним із найскладніших викликів для правоохоронних органів і суспільства загалом.

За період з 2020-го до 2024 року кількість злочинів, учинених організованими групами та злочинними організаціями (на основі відомостей щодо закінчених проваджень), збільшилася більше ніж удвічі: з 3595 випадків 2020 року до 7881 випадку 2024 року.

Унаслідок загострення соціально-економічної ситуації в державі існує фактична загроза подальшого розширення масштабів організованої злочинності. Зокрема, за 12 місяців 2024 року за матеріалами підрозділів Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України було направлено до суду 254 кримінальні провадження стосовно організованих злочинних груп, з яких 45 – злочинні організації. Це становить 43,6 % від загальної кількості груп і злочинних організацій, виявлених органами Національної поліції України (583).

Серед викритих організованих груп і злочинних організацій 47 – пов'язані з незаконним обігом наркотиків, 34 – причетні до розкрадання бюджетних коштів, 30 – з корумпованими зв'язками, 29 – з міжрегіональними зв'язками, 24 – пов'язані з незаконним переправленням осіб через державний кордон України, 17 – сформовані на етнічній основі, 6 – із транснаціональними зв'язками.

За 2024 рік було встановлено 1116 осіб, що діяли в складі цих груп, з яких 274 – організатори, 783 – виконавці. До 385 осіб

застосовано як запобіжний захід взяття під варту, 185 – заставу, 216 – домашній арешт. Доведено їх причетність до 2150 кримінальних правопорушень, з яких 1543 – тяжкі й особливо тяжкі, а 295 – з ознаками корупції.

Правоохоронні органи України продовжують активну боротьбу із суб'єктами підвищеного злочинного впливу, зокрема «ворами в законі». 2024 року було повідомлено 42 підозри таким суб'єктам, а саме одному «вору в законі», 16 «смотрящим», 9 «кримінальним авторитетам», 6 «бродягам», 2 «положенцям».

У зв'язку з нарощенням фінансового й матеріального потенціалу організованої злочинності в її керівників і найактивніших учасників об'єктивно з'являється прагнення чинити вплив на владу та правоохоронні органи.

Модернізація форм і методів, які учасники організованих злочинних об'єднань застосовують для реалізації завдань кримінальних правопорушень, актуалізує необхідність подальшого вдосконалення діяльності всіх правоохоронних органів України, які протидіють організованій злочинності.

У дослідженнях, що містяться в пропонованому збірнику наукових праць, автори на підставі глибокого й системного вивчення питань кримінально-правової, кримінологічної та криміналістичної характеристик організованої злочинності виокремлюють низку нових її ознак.

З-поміж ключових завдань наукового видання слід визначити такі: оприлюднити результати наукових досліджень з проблематики протидії організованій злочинності, спонукати наукову спільноту до діалогу щодо методів і моделей протидії, а також механізмів активізації цієї роботи; поширити прогресивний досвід правоохоронної діяльності у відповідній сфері й інформувати зацікавлених осіб про вдосконалення нормативно-правової бази в цій сфері.

Тематична спрямованість збірника передбачає підвищення ефективності моніторингу й узагальнення стану протидії організованої злочинності. Саме для цього необхідні науково-аналітичні матеріали з питань: характеристики та протидії діяльності організованих злочинних об'єднань (організованих груп, злочинних організацій, злочинних спільнот, банд, терористичних організацій, незаконних воєнізованих або збройних формувань) в Україні; аналізу стану й динаміки розвитку криміногенної

ситуації в аспекті організованої злочинності; кримінальної відповідальності за створення злочинних об'єднань та участь у них; кримінально-процесуальних аспектів протидії діяльності організованих злочинних об'єднань в Україні; забезпечення співпраці, координації та взаємодії органів державної влади, інституцій громадянського суспільства, недержавних і міжнародних організацій у протидії організованій злочинності.

Збірник наукових праць «Протидія діяльності організованих злочинних об'єднань в Україні» є результатом плідної дослідної роботи провідних фахівців у галузі кримінального права, кримінології, оперативної-розшукової діяльності та кримінального процесу.

Видання підготовлено до 5-ї річниці створення Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України та має на меті всебічний аналіз сучасного стану організованої злочинності й методів протидії їй.

Збірник призначений для широкого кола читачів: науковців, практичних працівників правоохоронних органів, викладачів, здобувачів вищої освіти, а також усіх, хто цікавиться проблематикою боротьби з організованою злочинністю. Сподіваємося, що він не лише посприє глибшому розумінню різних аспектів порушених питань, а й стане підґрунтям для подальших наукових досліджень і вдосконалення механізмів протидії злочинності в Україні.

Руслан СЕРБИН,

*доктор юридичних наук, професор,
ректор Національної академії внутрішніх справ;*

Андрій РУБЕЛЬ,

*кандидат юридичних наук,
начальник Департаменту стратегічних розслідувань
Національної поліції України*